

Jasmin Čajić

**MEĐUNARODNI ASPEKTI REFORME
ODBRAMBENOG SISTEMA U BOSNI I HERCEGOVINI**

**INTERNATIONAL ASPECTS OF DEFENSE SYSTEM
REFORMS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Sažetak

Nakon zgusnutih događaja na prostorima bivše Jugoslavije, naročito nakon međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine (6. aprila i 21. maja 1992. godine) i svega onoga što se dešavalo u Bosni i Hercegovini i oko nje, započeo je period dinamičnijeg interesiranja međunarodne zajednice za angažmanom u Bosni i Hercegovini (politički, vojnosigurnosni, ekonomski). Analiza angažiranja međunarodnih subjekata u Bosni i Hercegovini, posebno od potpisivanja Dejtonskog sporazuma do danas, daje jasan zaključak da su akteri međunarodne zajednice imali ključnu ulogu u očuvanju mira i stvaranju sigurnosnog ambijenta za sve njene građane.

Sa stanovišta Bosne i Hercegovine, njenog uključivanja u evropske i svjetske integracione procese, te ispunjavanja zahtjeva sigurnosnih integracija, značaj i ulogu međunarodnih aktera, posebno međunarodnih vojnih snaga u Bosni i Hercegovini, možemo zaključiti sljedeće:

Međunarodne snage, koje su podržane od politika svojih zemalja, utjecale su na opći sigurnosni ambijent u Bosni i Hercegovini, i to ne samo u pogledu očuvanja mira nego su općenito utjecale i na procese u odbrambenom i sigurnosnom sektoru: u organizacijskom, funkcionalnom, materijalnom, ali i u pogledu promjene mentaliteta unutar Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Kontrolu nad Oružanim snagama u Bosni i Hercegovini više je provodila međunarodna zajednica putem svojih organa, a naročito

putem međunarodnih vojnih snaga, nego što su to činili nadležni organi entiteta odnosno države Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina, Evropska unija, NATO, međunarodna zajednica, odbrana, oružane snage, odbrambena politika, sigurnost, sigurnosna politika, sporazum*

Summary

After a dense succession of events in former Yugoslavia, which peaked with the international recognition of Bosnia and Herzegovina (April 6 and May 21 1992) and after all the events that took place in and around Bosnia and Herzegovina; international community took a more dynamic interest in the country (in political, military, safety and economic sector). One clear conclusion can be drawn after the analysis of international subjects' engagement in Bosnia and Herzegovina: international players had a key peacekeeping role in the country, as well as an important role in the process of creation of a safe environment for all the citizens.

From the point of view of Bosnia and Herzegovina, its integration to European and world processes and meeting conditions for security integration, we can summarize the role of the international actors, especially the international military forces in Bosnia and Herzegovina:

The international forces supported by their countries' policies have contributed the safety of Bosnia and Herzegovina, not only in the sense of preserving peace, but also in the sense of contributing processes in the defense and security sector: in an organizational, functional and material sense, as well as in the sense of changing the mentality within the Armed Forces of Bosnia and Herzegovina. Control over the B&H Armed Forces was implemented to a greater extent by the international community through its military structures, then by the relevant entity and state structures of Bosnia and Herzegovina.

Key words: *Bosnia and Herzegovina, European Union, NATO, international community, defense, military force, defense policy, security, security policy, agreement*

Interesiranje međunarodnih faktora za angažman na prostoru Bosne i Hercegovine naročito je došlo do izražaja u periodu zgusnutih događaja, tačnije od perioda međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine (6. aprila 1992. godine). Od toga perioda pa sve do danas prisustvo međunarodnih faktora u Bosni i Hercegovini predstavlja rezultat političke volje i odluka koje su proizvod političkih ciljeva glavnih činilaca u međunarodnim odnosima.

Međunarodne aspekte u reformskim procesima odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine analizirat ćemo od kraja rata, tačnije od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma do danas

Nakon potpisivanja *Dejtonskog* (21.11.1995) i *Pariškog* (14.12.1995) sporazuma, stvoreni su uvjeti za izgradnju mira u Bosni i Hercegovini. Podijeljena na dva entiteta (Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska), Bosna i Hercegovina se našla pred nizom izazova i pitanja od kojih je zavisila sigurnost građana i same države. Vojnim aspektima Mirovnog sporazuma (Aneks 1-A i Aneks 1-B) Republika Bosna i Hercegovina, Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska obavezale su se (Aneks 1-A, član I-1) da stvore, što je prije moguće, normalne uvjete života u Bosni i Hercegovini; da uspostave trajne mjere sigurnosti i kontrole naoružanja radi trajnog pomirenja i olakšavanja političkih rješenja koja su dogovorena (član II-2); da se preuzete obaveze jednako primjenjuju u oba entiteta i budu jednako odgovorni za njegovo poštovanje (član II-3). Aneksom 1-B posebno su utvrđene mjere izgradnje povjerenja i sigurnosti u Bosni i Hercegovini (član II), čime se podrazumijeva izgradnja povjerenja među njenim građanima i narodima, ali i sigurnost njenog teritorijalnog integriteta kao države, suvereniteta, političke nezavisnosti i međudržavnog subjektiviteta (Aneks 2-A, član III). Pored ovoga, propisane su mjere za uspostavljanje regionalnog povjerenja i sigurnosti (Aneks 1-B, član III), mjere za podregionalnu kontrolu naoružanja (član IV) i sporazum o regionalnoj kontroli naoružanja (član V), čime se Bosna i Hercegovina sigurnosno strukturira u jedan regionalni i sigurnosni kontekst, a ne izolirano samo za sebe. Kao osnovna pretpostavka za izgradnju odbrambene politike Bosne i Hercegovine (a u odnosu na iskazane nacionalno-političke otpore) veoma je važna objektivna interpretacija odredbi člana III 5. Ustava Bosne i Hercegovine u

kojem se kaže: „Bosna i Hercegovina je nadležna i u stvarima koje su potrebne za očuvanje suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine, u skladu s podjelom nadležnosti među institucijama Bosne i Hercegovine. Dodatne institucije mogu biti uspostavljene prema potrebi za vršenje ovih nadležnosti.“¹

Od potpisivanja Mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu pa nadalje, uz značajno učešće međunarodne politike, zapažamo postupno usklađivanje stavova i opredjeljenja u oblasti sigurnosti i odbrane u Bosni i Hercegovini. Elementi odbrambene politike u Bosni i Hercegovini su na određen način utvrđeni odlukama o formiranju odbrambene strukture Bosne i Hercegovine. Možemo, dakle, govoriti samo o pojedinim elementima sigurnosne politike, kao što su donošenje zakona o odbrani, po kojem su formirane Oružane snage Bosne i Hercegovine (od prethodne dvije entitetske vojske), formiranje Ministarstva odbrane i Ministarstva sigurnosti, Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine (OSA), Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA), Državne granične službe (DGS)...

Političko-pravni osnov međunarodnog prisustva u Bosni i Hercegovini, koji daje legitimitet i legalitet djelovanja međunarodnih subjekata u Bosni i Hercegovini nakon rata, jeste Dejtonski mirovni sporazum. Težina političko-pravne dimenzije Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini kao međunarodnog ugovora² ogleda se u činjenici da su ugovorne strane Općeg okvirnog sporazuma... Republika Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska, Savezna Republika Jugoslavija. Osim ugovornih strana, potpisnici Općeg okvirnog sporazuma su EU i pet zemalja članica Kontakt-grupe (Francuska, Njemačka, Ruska Federacija, Velika Britanija i SAD). S obzirom na strukturu i značaj pobrojanih zemalja, njihovi

¹ Ustav Bosne i Hercegovine, član III, paragraf 5.

² Pravna enciklopedija 1979. godina – 628. strana. Međunarodni ugovori i sporazumi predstavljaju saglasnost volja o određenom pitanju i između dva ili više subjekata međunarodnog javnog prava kojim se stvaraju prava i obaveze između stranaka. U praksi se smatra da postoji međunarodni ugovor ako je saglasnost postignuta putem formalnog akta i ako je saglasnost volja formalno stimulirana (nominalistička teza).

potpisi su istovremeno predstavljali i involviranje u proces implementacije sporazuma. Ovo nas upućuje na opći zaključak da Dejtonski mirovni sporazum daje potpuni legitimitet i legalitet djelovanju međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini. Napori međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini u postdejtonskom periodu predstavljaju nezamjenjivi činilac u implementaciji i provođenju odredbi Dejtonskog mirovnog sporazuma i podsticanju započetih reformskih procesa.

Važan korak kroz koji je međunarodna zajednica pokušavala da adresira zadatke koji su činili prepreke na uspostavljanju državne sigurnosne i odbrambene politike jeste Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira. Mirovne konferencije i ministarski sastanci Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira³, posvećeni implementaciji Mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu, održavani su u organizaciji i pod pokroviteljstvom međunarodne zajednice. Iz ovoga razaznajemo da je ključno upravljačko tijelo za Bosnu i Hercegovinu, koje analizira politički razvoj i daje praktične smjernice visokom predstavniku međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini Upravni odbor Vijeća za implementaciju mira.

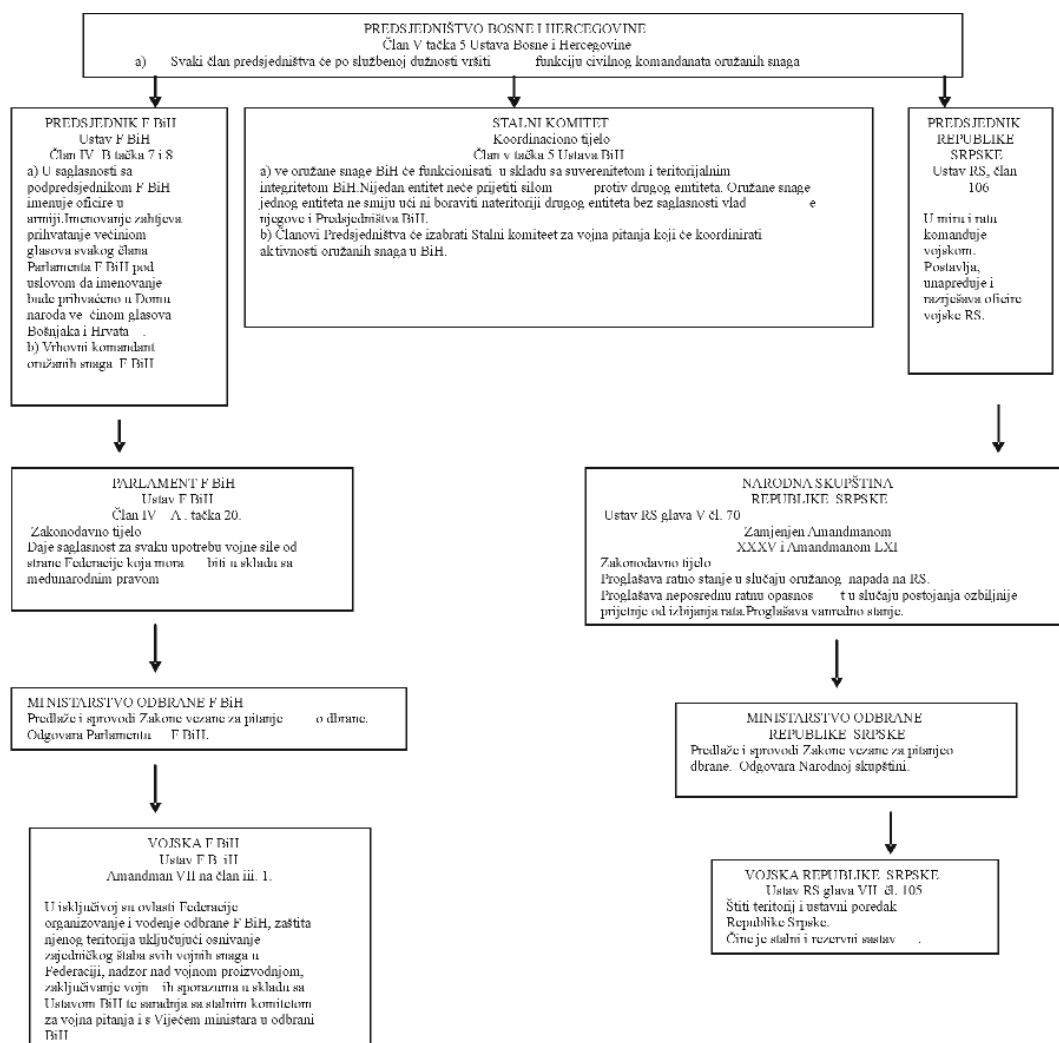
Nakon rata oružane strukture unutar Bosne i Hercegovine koje su u njemu učestvovala, po Dejtonskom sporazumu, a pod kontrolom međunarodnih vojnih snaga, povukle su se na svoje mirnodopske lokacije. I dalje su, međutim, djelovale sasvim odvojeno: organizacijski, funkcionalno, pa čak i po liniji rukovođenja i komandiranja. Tabela koja slijedi predstavlja shematski prikaz nadležnosti o pitanjima odbrane unutar Bosne i Hercegovine, ali tek od 1996.

³ Održane mirovne konferencije odnosno sastanci Upravnog odbora Vijeća posvećeni implementaciji Mirovnog sporazuma u Bosni i Hercegovini:

1. 8/9. decembra 1995. godine, London
2. 14. decembra 1995. godine, Pariz
3. 13/14. juna 1996. godine, Firenca, Ministarski sastanak Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira
4. 5. decembra 1996. godine, London
5. 30. maja 1997. godine, Sintra, Ministarski sastanak Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira
6. 9/10. decembra 1997. godine, Bon
7. 9. juna 1997. godine, Luksemburg, Ministarski sastanak Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira
8. 16. decembra 1998. godine, Madrid

godine, od kada je, pod pritiskom međunarodnih politika, formiran Stalni komitet za vojna pitanja (SKVP) kao tijelo koje je trebalo predstavljati minimalno jezgro objedinjavanja djelatnosti vojnih struktura kako one ne bi predstavljale prijetnju za građanski rat.

Shematski prikaz državnih i entitetskih ovlasti o pitanju odbrane

Pregled vojnih efektiva (ljudstva i sistema teškog naoružanja) koncem rata u Bosni i Hercegovini omogućava nam potpunije razumijevanje komplicirane vojne situacije:

Ljudstvo

Redni broj	Naziv	Broj vojnika
1.	Armija RBiH	211.036
2.	Hrvatsko vijeće obrane	47.747
3.	Vojska Republike Srpske	154.525

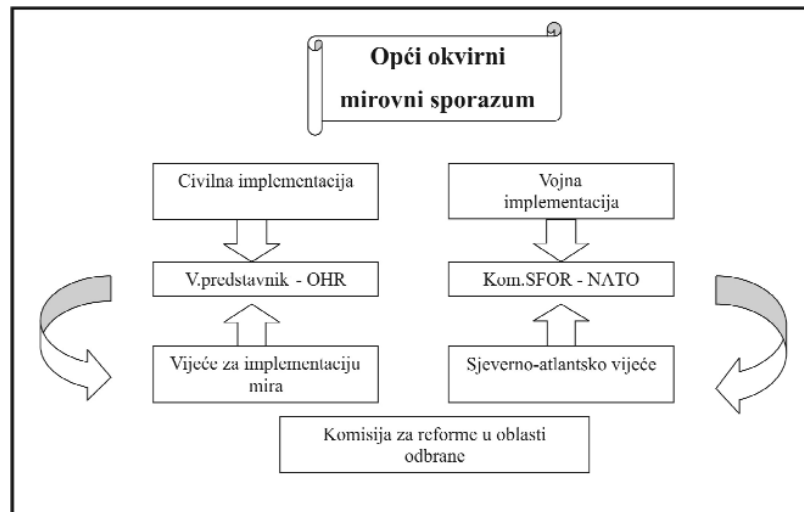
Izvor: Avdulah Kajević, Mobilizacija, Arhiv ARBiH, Sarajevo, 1999, str. 81
(podaci se odnose na 1995. godinu)

Iz tabele razaznajemo da je na kraju rata u Bosni i Hercegovini premoć u ljudstvu imala Armija RBiH, dok je Vojska RS imala vidljivu nadmoć u sistemima teškog naoružanja. Kada je riječ o međunarodnim vojnim snagama, nalazimo različite brojčane pokazatelje prisustva stranih trupa nakon potpisivanja Mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu. Najautentičnijim se čine podaci koje je prikazao u svojoj knjizi bivši visoki predstavnik u BiH Wolfgang Petritsch: „Za nekoliko sedmica u zemlji je bilo **60.000** IFOR-ovih vojnika, predstavnika preko 30 nacija u međunarodnim mirovnim snagama.“⁴ Identične opće podatke, ali i u procentima, naveo je Kremer u svojoj knjizi *Novi NATO novi ratovi*: „Trupe IFOR-a predvođene NATO-om preuzele su 20.12.1995. komandu od UNPROFOR-a u Bosni i Hercegovini. Te trupe, koje su imale **60.000** vojnika, bile su 85% sastavljene od vojnika NATO-a. Ostalih 15% činile su trupe iz zemalja koje su bile članice Partnerstva za mir.“⁵

⁴ Wolfgang Petritsch, *Bosna i Hercegovina od Dayton do Evrope*, Svjetlost, Sarajevo, 2002, str. 67.

⁵ Uli Kremer, *Novi NATO – Novi ratovi*, Civilne alternative Bundesveru, Filip Višnjić, Beograd, 2000, str. 43.

Opredjeljenje da odbrambena struktura u Bosni i Hercegovini funkcioniše kroz dvije potpuno odvojene vojne strukture, a u praktičnom smislu tri vojske, značilo je prijetnju miru i općoj sigurnosti u Bosni i Hercegovini. Pod pritiskom međunarodnih snaga, koncem 2002. godine započela je reforma odbrambenog sistema u Bosni i Hercegovini. Opća shema koja slijedi prikazuje pravni okvir reforme sistema odbrane u Bosni i Hercegovini.

Izvor: Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine, Arhiv, 8. sastanak komisije radne grupe za prestrukturiranje, Sarajevo, 22. juna 2004, str. 2.

Za početak reforme odbrambenog sistema u Bosni i Hercegovini obično se uzima novembar 2002. godine.⁶ Tadašnji generalni sekretar NATO-a lord George Robertson u dokumentu⁷ upućenom članovima

⁶ Predsjedništvo BiH je novembra 2002. godine donijelo Odluku o ustrojstvu i radu institucija odbrane na državnom nivou. Ova odluka je utvrdila sva pitanja Stalnog komiteta za vojna pitanja.

⁷ Generalni sekretar NATO-a u svom pismu upućenom članovima Predsjedništva od 11. novembra 2002.godine, kaže: „Osnivanje stalnog vojnog komiteta je samo korak prema uspostavi komande i komandne strukture na državnom nivou, međutim za prelazak svih odbrambenih aktivnosti sa entiteta na državu potrebno je državno ministarstvo za vojna pitanja i generalštab“. (Robertson vidi generalnog sekretara SKVP kao budućeg ministra odbrane na državnom nivou, personal komiteta (sekretarijat) kao začetak budućeg ministarstva).

Predsjedništva Bosne i Hercegovine obznanio je ključne elemente koje Bosna i Hercegovina mora ispuniti da bi se kandidirala za program Partnerstvo za mir (PfP). Zbog toga je međunarodna zajednica, posredstvom svog visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini, odlučila da pristupi reformi oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Odlukom visokog predstavnika broj 139/03 od 19. maja 2003. godine uspostavljena je Komisija za reformu u oblasti odbrane, s prvobitnim mandatom postizanja dogovora o legalnim zahtjevima reforme odbrane, njenih struktura i prijedloga zakonodavnih instrumenata po modelu evropske prakse, s jasnim ciljem formiranja Oružanih snaga (OS) Bosne i Hercegovine. Pored toga, mandat Komisije za reformu u oblasti odbrane jeste i prijedlog zakonskih i institucionalnih mjera potrebnih za uspostavu komande i kontrole Oružanih snaga na državnom nivou. Komisija (koja je brojala 16 članova, uključujući i predsjedavajućeg Jamesa R. Lochera, imala je i Sekretarijat kao stručno-operativni organ sastavljen od eksperata za pojedine oblasti razvrstanih u sedam grupa) dostavila je 25. septembra 2003. godine, u formi izvještaja, prijedlog zakona⁸ visokom predstavniku međunarodne zajednice za Bosnu i Hercegovinu. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je, shodno članu III 5 Ustava Bosne i Hercegovine, prvog decembra 2003. godine usvojila Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, čime je „uspostavljen jedinstven lanac komandiranja, civilnog nadzora nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine i entitetskim vojskama, te utvrđena prava, dužnosti i postupci entitetskih organa i Oružanih snaga Bosne i Hercegovine za odbranom suvereniteta i međunarodnog subjektiviteta, kao i pružanje pomoći civilnom stanovništvu“.⁹ Shodno članu 38 Zakona o odbrani (2003), Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine ima vrhovnu vlast da nadzire i istražuje sva pitanja vezana za organizaciju, finansiranje, popunu, obuku, opremanje, razmještaj i upotrebu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Parlamenti entiteta imaju ovlaštenje, uporedo s Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, vršiti nadzor i istragu nad pitanjima vezanim za finansiranje, organiziranje, obuku, opremanje vojnih snaga na nivou entiteta.

⁸ Izvještaj objavljen u: *Put u Partnerstvo za mir*, Sarajevo, 2003.

⁹ Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, član 1, „Službeni glasnik BiH“, br. 43 od 29.12.2003.

Zaključujemo iz prethodnoga da je, dakle, Zakonom o odbrani iz 2003. godine uspostavljena komanda i kontrola Oružanih snaga Bosne i Hercegovine na državnom nivou, dok je demokratski nadzor nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine uspostavljen i na državnom i na entitetskom nivou. Analizirajući odbrambenu strukturu Bosne i Hercegovine, utemeljenu shodno Zakonu o odbrani iz 2003. godine, Dujović u svojoj knjizi, između ostalog, pojašnjava i zaključuje: „Saglasno načelima demokratskih procesa svake savremene demokratske države i jedinstvenoj sigurnosnoj politici, očito je da Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine iz 2003. godine nije ispoštovao neka od veoma bitnih načela za cjelovito funkcionisanje spoljne (odbrambene) sigurnosti“¹⁰, dodajući u nastavku da je „član 50 Zakona o odbrani Bosne i Hercegovine odredio da regruti, državljani Bosne i Hercegovine odgovarajućeg entiteta, služe vojni rok, u pravilu, u vojsci svoga entiteta“¹¹, postavljajući pitanje šta je ovdje sporno.

Kasnija dešavanja, naročito ona vezana za polaganje zakletve (Manjača i Bileća), uvjerila su nas da su postojeća rješenja nefunkcionalna i u potpunoj koliziji sa izgradnjom jedinstvenih Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Uvidjevši sve nedostatke postojećeg stanja, visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu, u skladu sa svojim ovlaštenjima, 31. decembra 2004. godine donio je odluku o ukidanju entitetskih ministarstava odbrane (FMO i MORS) do kraja 2005., sa brojnim stanjem od 6.000 pripadnika, te istovremeno donio odluku kojom se produžava mandat Komisije za reformu odbrane¹², a koja je potvrđena odlukom Predsjedništva Bosne i Hercegovine od 23. februara 2005. godine.

Kontinuiranim aktivnostima na uspostavljanju jedinstvenih Oružanih snaga Bosne i Hercegovine Komisija je došla do zaključka da entitetske odbrambene strukture nisu bile pod potpunom komandom i kontrolom na državnom nivou, izražavajući jedinstvene

¹⁰ Jagoš Dujović, *Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti*, FPN, Sarajevo, 2006, str. 229.

¹¹ Isto

¹² Izvor: Oružane snage BiH; Jedna vojna sila za 21. vijek, Komisija za reformu odbrane, Izvještaj 2005, septembar 2005. godine, Sarajevo, str.177.

stavove ka uspostavi novog koncepta Oružanih snaga Bosne i Hercegovine na državnom nivou.

Kroz strukturu jedinstvenih Oružanih snaga Bosne i Hercegovine definiran je jedinstven lanac komandiranja i kontrole nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, čija subordinacija počinje od Predsjedništva Bosne i Hercegovine do ministra odbrane Bosne i Hercegovine, zatim preko načelnika Zajedničkog štaba Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, komandanta Operativne komande Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, komandanta Komande za podršku Oružanih snaga Bosne i Hercegovine do komandanata potčinjenih komandi i jedinica. U skladu sa prethodnim konceptom Oružanih snaga Bosne i Hercegovine predložena je i organizacijsko-formacijska struktura rezervnih snaga transformiranih u tri pješadijska puka (pješađijski elementi obje komponente vojski u Bosni i Hercegovini, Vojsci Federacije i Vojsci Republike Srpske). Na sljedećoj shemi prikazan je prijedlog lokacija brigada, pješadijskih bataljona i pukova:

Izvor: OSBiH: Jedna vojna sila za 21. vijek, Komisija za reformu odbrane, str. 197

Za potpunije razumijevanje ove strukture važno je istaći da su pukovi, kao dijelovi Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, zaduženi

za očuvanje tradicije i naslijeđa bivših entitetskih vojski. Komisija za restrukturiranje entitetskih vojski i Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, na temelju sveobuhvatne analize, predložila je tekst novog zakona o odbrani Bosne i Hercegovine sa detaljnim obrazloženjima.

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je na osnovu člana III 5.a. i IV 4.a. Ustava Bosne i Hercegovine, na sjednici Predstavničkog doma održanoj 28. septembra 2005. godine i sjednici Doma naroda održanoj 5. oktobra 2005. godine, usvojila Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine.¹³ Propisano je da će primjena ovog zakona početi od prvog januara 2006. godine.

Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine odražava preporuke Komisije za reformu odbrane kako bi se osigurala puna komanda i kontrola nad svim elementima Oružanih snaga Bosne i Hercegovine na državnom nivou. Zakon utvrđuje strukturu i funkcioniranje sistema odbrane, određuje nadležnosti i zaduženja državnih tijela u oblasti odbrane i definira nadzor i kontrolu oružanih snaga. Pored toga, ovaj zakon definira i ograničava ovlasti u oblasti odbrane na najvišem ustavnom nivou – između Parlamenta, Predsjedništva, Vlade, ministra odbrane i načelnika Zajedničkog štaba Oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

Zakon o službi u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine¹⁴ predstavlja statusni zakon koji određuje sve aspekte službe u oružanim snagama (činove i njihovu dodjelu, vođenja u službi, unapređenja i druga statusna pitanja). Ovim zakonom se zabranjuje politička aktivnost profesionalnim vojnim licima.

Proces izgradnje Oružanih snaga Bosne i Hercegovine tekao je ubrzano, i na samome početku 2006. godine uspostavljena je njihova organizacijska struktura. Oružane snage Bosne i Hercegovine, primjenjujući novu organizacijsku strukturu kompatibilnu NATO standardima, u funkcionalnom smislu čine osnovu državnih nacionalnih sistema u sferi odbrane od oružane agresije. Značaj izvršene reforme Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, kao integ-

¹³ Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 88/05.

¹⁴ Zakon o službi u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 88/05).

rativni dio demokratske tranzicije kroz koju prolazi Bosna i Hercegovina, ima dvostruku važnost – unutarnju i vanjsku. Na unutarnjem planu treba da rezultira određenom ulogom i položajem Oružanih snaga u društvu i njihovu integriranost s drugim državnim strukturama, dok na vanjskom planu proces reforme Oružanih snaga Bosne i Hercegovine odražava ukupni međunarodni položaj Bosne i Hercegovine s krajnjim ciljem integriranja u međunarodne sigurnosne strukture.

Pristupanjem NATO-ovom programu **Partnerstvo za mir (PfP)** u decembru 2006. godine, Bosna i Hercegovina je iskazala, a samim tim i potvrdila svoja opredjeljenja i spremnost ka procesima integracije i globalizacije, naročito izraženu kroz sektor sigurnosti. Nakon rješavanja početnih problema, uobičajenih i u drugim zemljama u tranziciji, uslijedili su intenzivni dijalози, među kojima izdvajamo i samite Američko-jadranske i Američko-baltičke povelje u Estoniji (februar 2007. godine). Nakon postignutih rezultata o reformi odbrane, tadašnji ministar odbrane Bosne i Hercegovine je u intervjuu¹⁵ za list „Dnevni avaz“ najavio buduće planove u sektoru odbrane (koji imaju međunarodni karakter).

Zaključujemo iz prethodnoga da je reforma odbrambenog sistema u Bosni i Hercegovini napredovala prvenstveno u pogledu provođenja njene transformacije i stvaranja uvjeta za aktivniju ulogu oružanih snaga u međunarodnim operacijama podrške miru, humanitarnim misijama, te u pogledu pokretanja razvojnog planiranja kao sljedećeg koraka u procesu uvođenja sistema planiranja, programiranja i izvršenja proračuna, a sve u cilju integriranosti u organizacije kolektivne sigurnosti.

Značajan domet reforme u sektoru odbrane i sigurnosti u Bosni i Hercegovini uistinu se može mjeriti uspješno provedenim procesom izgradnje jedinstvenih Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Cijenimo, međutim, da ta činjenica prvenstveno ima svoj značaj iz sljedeća dva razloga:

¹⁵ Tekst objavljen u Dnevnom avazu, petak 9. februara 2007. godine, pod naslovom „Bosna i Hercegovina na prvom zvaničnom sastanku u novom sazivu“, str. 2.

1. Ukinute su entitetske (nacionalne) armije, koje su bile prijatnija miru, jer po njihovoj prirodi nije bilo moguće osigurati njihovu demokratsku kontrolu na državnom nivou, niti je bilo moguće u cjelini izbjeći uvjete za građanski rat.
2. Zakonska i druga rješenja u organizaciji i funkcioniranju Oružanih snaga Bosne i Hercegovine pružaju pretpostavke za njihovu demokratsku kontrolu u izvršavanju funkcija u interesu države.

Literatura

1. Beridan, Izet, et al., *Leksikon sigurnosti*, DES, Sarajevo, 2001.
2. Petritsch, Wolfgang, *Bosna i Hercegovina od Daytonu do Evrope*, Svjetlost, Sarajevo, 2002, str. 67.
3. Kremer, Uli, *Novi NATO – Novi ratovi, Civilne alternative Bundesveru*, Filip Višnjić, Beograd, 2000, str. 43.
4. Dujović, Jagoš, *Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti*, FPN, Sarajevo, 2006.
5. Ustav Bosne i Hercegovine, član III, paragraf 5.
6. Pravna enciklopedija 1979. godina – 628. strana. Međunarodni ugovori i sporazumi predstavljaju saglasnost volja o određenom pitanju i između dva ili više subjekata međunarodnog javnog prava kojim se stvaraju prava i obaveze između stranaka. U praksi se smatra da postoji međunarodni ugovor ako je saglasnost postignuta putem formalnog akta i ako je saglasnost volja formalno stimulirana (nominalistička teza).
 - Predsjedništvo BiH je novembra 2002. godine donijelo Odluku o ustrojstvu i radu institucija odbrane na državnom nivou. Ova odluka je utvrdila sva pitanja Stalnog komiteta za vojna pitanja.
 - Izvještaj objavljen u: Put u Partnerstvo za mir, Sarajevo, 2003.

- Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, član 1, „Službeni glasnik BiH“, br. 43 od 29.12.2003.
- Izvor: Oružane snage BiH; Jedna vojna sila za 21.vijek, Komisija za reformu odbrane, Izvještaj 2005, septembar 2005 godine, Sarajevo, str.177.
- Održane mirovne konferencije odnosno sastanci Upravnog odbora Vijeća posvećene implementaciji Mirovnog sporazuma u Bosni i Hercegovini:
 - 8/9. decembra 1995. godine, London
 - 14. decembra 1995. godine, Pariz
 - 13/14. juna 1996. godine, Firenca, Ministarski sastanak Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira
 - 5. decembra 1996. godine, London
 - 30. maja 1997. godine, Sintra, Ministarski sastanak Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira
 - 9/10. decembra 1997. godine, Bon
 - 9. juna 1997. godine, Luksemburg, Ministarski sastanak Upravnog odbora Vijeća za implementaciju mira
 - 16. decembra 1998. godine, Madrid
- Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine, „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 88/05
- Zakon o službi u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 88/05)
- Tekst objavljen u Dnevnom avazu, petak 9. februara 2007. godine, pod naslovom „Bosna i Hercegovina na prvom zvaničnom sastanku u novom sazivu“, str. 2.